

sociologové tak svými texty vytvářejí pestrou mozaiku nejrůznějších postupů a přístupů, je jim však společné, že zdůrazňují roli sociálních institucí v optice změny. Je to postoj odlišný od tzv. 1. generace sociologů, kteří zdůrazňovali stabilitu institucí (zvláště Talcott Parsons), nebo od přístupů 2. generace sociologů, tzv. levičáků, kteří je interpretovali jako nástroj represe (Charles Wright Mills). Význam institucí uznávají ekonomové, kteří dnes docenují roli organizací v hospodářství, právě tak jako literární kritici, kteří jsou si vědomi toho, jak působí na interpretaci textu.

Kniha je rozložena do pěti základních tematických partií. První z nich se nazývá *Intimita a komunita*. Judith Staceyová se věnuje změně v soudobém rodinném životě. Odvolává se na výsledky empirického průzkumu provedeného v Silicon Valley, které sice není typickým prostředím amerických rodin, ale je svou kvalitou charakteristické pro tzv. postindustriální vztahy. „Postindustriální způsob života“ vede k organizaci intimních vztahů, což zužuje prostor běžný pro klasický koncept rodiny. Američané tak zažívají pocit ambivalence, který ovšem neradi přiznávají. I Kathleen Gersonová přihlížela k dilematu a konfliktům rodinného života. Ta vyplývají především z nestejných sociálních šancí mužů a žen. Ženy musí volit mezi možnostmi být matkou, nebo mít zaměstnání, musí podstoupit uvažování o privilegiu osobní ekonomické samostatnosti a o své roli v rodině. K tomu přistupuje eroze hodnoty mužského výděлку, který v Americe tradičně sloužil jako jediný základní zdroj obživy celé rodiny. Ztráta nezastupitelnosti manželovy mzdy relativizuje vztah mužů k ženám. Diverzifikace forem rodinného života vede k jeho hluboké krizi, která si vynucuje otázku, zda-li nestojíme před nutností reformovat vztah mužů a žen, a to i na podkladě politických a správních opatření. Tlak skutečnosti relativizuje konzervativní představu o neměnné podobě i funkci rodiny jako sociální instituce. Gary Alan Fine a Jay Mechling v této souvislosti zohledňují význam světa dětí v americké společnosti na konci XX. století. Role dítěte se zde vyznačuje expanzí institucionálně garantovaných práv, které činí z rodičovství jistou profesí. Děti však zároveň musí snášet zaneprázdněnost svých nejbližších, což ústí do

jisté izolace (latchkey children). Podle těchto autorů však nesmíme zapomenout, že děti se pohybují ve velkých sociálních dramatech, neboť socializace je aktivní záležitostí. Velké sociální drama se vyznačuje především pohybem těžiště sociálního ekvilibria. Tento pohyb je mnohdy uchopitelný a vysvětlitelný v okamžiku odpovědi na otázku, proč děti vzdorují rodičům. Děti jsou schopny sdělit to, co je ve společnosti významné, neboť jejich jednání je často indikátorem změny. Měli by jim proto naslouchat rodiče i sociologové. Claude S. Fisher se soustředil na problém ambivalence amerického chápání komunit. Provokativně tvrdí, že slovo komunita je v americkém kontextu ironií, protože zde vždy chyběla, vzhledem k výrazné mobilitě a nezakořenosti (placeless) tradiční lokální solidarity. V Americe je totiž osobní dobro zároveň veřejným dobrem a určitá lokalita je pouhým prostředkem jeho dosažení.

Druhá část knihy je věnována vztahu *Hospodářství a politiky*. Fred Block se zabývá pohledem na problémy amerického hospodářství z hlediska toho, jak Američané vidí a vysvětlují svou pozici ve světě, zvláště vzhledem ke svým vážným rivalům Němcům a Japoncům. Je patrné, že pokrok, který zmínění rivalové učinili v hospodářství, jde ruku v ruce s rozvojem v sociální sféře (dětí žijících na hranici chudoby je v Německu 4,2 %, v Japonsku 8,1 % a v USA 22,4 %!), přičemž je patrné, že neexistuje univerzální řešení těchto otázek, neboť se do nich promítá kvalita různých kultur. Ani pro hospodářskou oblast nemůže být výhodné v delší časové perspektivě autoritářské a restriktivní vidění světa. Američané vysvětlují svou hospodářskou situaci metaforicky, což znamená, že ne vždy příliš adekvátně. Kapitál je u nich krví, právě tak jako je nutné vykoupit se obětováním. Paradoxem ovšem je, že tyto promluvy zůstávají jen metaforami, protože Američané ve srovnání s Němci vůbec nespoří. Tak Amerika čelí nutnosti přikročit od neadekvátních metafor k „přestavbě“ ekonomických institucí. Katherin S. Newmanová spojuje kulturní nepřehlednost a nepředvídatelnost postmoderní společnosti s ekonomickým životem. Makroekonomický fenomén deindustrializace má své důsledky i ve sféře

každodennosti. To, že jedni neočekávaně profitují, a druzí propadnou do pozice obětí beránek, vede k trpké reflexi křehkosti sociálních vazeb. Obavy z dramatických změn ohrožují lidskou identitu. Ruth Milkanová dokládá tuto nejistotu analýzou oblasti práce a managementu. Na jedné straně je zde patrné, že nové technologie změnily ekonomický provoz natolik, že ke slovu přichází postfordovský přístup, zdůrazňující aktivní participaci i permanentní znovuvyjednávání „společenské smlouvy“, na druhé straně je cítit latentní nebezpečí idealizace tohoto nového řádu, neboť může být vedle humanizace oblasti práce i utužením kontroly manažerů nad lidmi. Participace nemusí být vždy pro jedince výhodou, neboť mnohdy představuje uvíznutí v pevných závazcích, které blokují autentický rozvoj individua. David Fran a Halle Romo zaměřili svou pozornost na sebereflexi sociálně ekonomické skupiny tzv. modrých límečků (blue collars), která se v Evropě běžně pojmenovává jako dělnická třída. Upozorňují na skutečnost, že američtí dělníci si více cení svobodu než jistotu. Již Sombart poukázal na to, že zde není vhodná půda pro socialismus. Identita amerických dělníků vyjádřená v pojmu třídní vědomí zde byla vždy nestálá a v současnosti je do jisté míry na ústupu (fluid). Toto tvrzení se dokládá např. faktem, že klesá počet dělníků, kteří tradičně volili Demokratickou stranu. Je tomu tak především proto, že roste význam mimopracovních aktivit, kterými se dělníci přibližují bílým límečkům. Dalším důležitým faktorem je to, že manželky dělníků s nelibostí snášejí nízký stupeň vzdělání svých protějšků, neboť vzdělání je pro ně nezanedbatelnou hodnotou. Bart Landry se obrací k rasovým otázkám americké společnosti. Rasová diskriminace v Americe není způsobena individuálními předsudky nebo úchylnkami, ale je v kultuře hluboce zakořeněna. Tato skutečnost, kterou si Reaganova administrativa nepřipouštěla, vede k přesvědčení, že je nezbytné otevřít nově tuto problémovou oblast na veřejnosti podobně jako tomu bylo v případě hnutí za lidská práva v šedesátých letech. Skupinou, které se to nejvíce týká jsou přirozeně černoši, a dnes závisí i na nich, jak se zapojí do hlavního proudu ostatních menšin. Ruben G. Rumbart pohlíží na americkou společnost dneška

z hlediska imigrace. Amerika tradičně přijímala nově příchozí jako své lidi, byla vždy v jistém slova smyslu „nekonečnou společností“, která však vždy vykazovala homogenizační tendence, což se projevovalo tlakem na lingvistickou konformitu. Imigrace po II. světové válce nebyla však způsobována jen individuální volbou nebo situací v zemích imigrantů, ale i strukturou Spojených států samotných, které měly ve světových měřících výlučně hospodářské postavení. Tato skutečnost znamenala možnost i potřebu rozsáhlé imigrační vlny absorbovat. Dnes se však vynořuje otázka, zda-li se v této souvislosti budou prosazovat podobné kulturně unifikující tendence jako v minulosti. Obraz této země by mohl vypadat překvapivě jinak, než se nám jeví dnes. Sharon Zukinová upozorňuje v recenzované knize na změnu významu velkých amerických měst. Město je tradičně prostorem soustředění sociální moci, prostředí soutěže a zároveň vyřazení některých jedinců ze života společnosti. Právě v této společnosti byla patrná tendence integrovat ve městech neorganizované sociální skupiny do politického života (community movements). Američané tak nahlíží na svá města jako na veřejná centra své společnosti. Ta se dnes stala ovšem fiktivním prostorem veřejnosti, mimo jiné i proto, že se průmysl a obchod decentralizovaly. Pro města se pak používá pojem vyprázdněná centra (hollow centres).

Institucionální adaptace je ústředním motivem třetího problémového okruhu otázek. Michael Schudson přispěl tématem „informačního občana“. Američané jsou dnes informacemi doslova zahlceni, a to do té míry, že se ztrácí jejich výpovědní hodnota. Národní kultura zpravodajství se vyznačuje tím, že mizí rozlišení mezi zprávami a zábavou, promíchává se oblast veřejného a soukromého (politizuje se soukromý život a depolitizuje veřejná sféra). Informovaná Amerika je plná paradoxů a zdá se, že masmédia rozložila původní funkci veřejného prostoru. Informace pocházejí z rozmanitých zdrojů, není k nim rovný přístup a paradoxně pocházejí spíše od laiků než od odborníků. Caroline Hodges Persellová sociologicky analyzuje úroveň a význam amerického školství, které podléhá nejrozumnějším tlakům. Vzdělání má zároveň